

AVRUPA'DAKİ TÜRKLERİN AB HAKKINDAKİ GÖRÜŞLERİ (ALMANYA ÖZELİNDE BİR ALAN ARAŞTIRMASI)

*Mustafa YAĞBASAN**

ÖZET

Üyelik süreci devam etmesine rağmen Türkiye'nin AB ile tanışıklığının aslında bu ülkelerde yaşayan vatandaşlarından dolayı yarım yüzyıllık serüvenle yaşıt olduğu söylenebilir. Öngörülen üyelik kriterlerinin birçoğunun yerine getirilmesine rağmen Birliğe yeni dâhil ülkelerle paralellik arz etmemesi ve müzakerelerin sürekli ötelenmesi veya imtiyazlı ortaklık gibi tekliflerin sunulması, Türk kamuoyunun AB üyeliği ile ilgili gelişmelere daha itidalli yaklaşmasına ve objektifliğinin yeniden sorgulanmasına neden olmaktadır. Avrupa'da yaşamakta olan dört milyonluk Türk nüfusunun varlığı ile kazanılan deneyimlerin ise AB'nin endişelerine ve olumsuzluklarına dayanak oluşturduğu söylenebilir. AB'nin kuşkularının genellikle Türkiye'nin kültürel, sosyolojik ve teolojik yapısı ile yüksek nüfus oranına dayalı olduğu bilinmektedir.

Türk insanı göçmen statüsü veya vatandaş olarak yıllardır AB ülkelerinde yaşamaktadır. Ancak gelinen noktada Türkiye'nin üyeliğinin artık ne kadar gerekli olduğu ve Türk insanına neler sağlayabileceği sorgulanmaktadır. Bu araştırma, AB deneyimini fiili olarak yaşamakta olan Türk vatandaşlarının Birlik hakkındaki düşüncelerini bilimsel verilerle ortaya koymak amacıyla yapılmıştır. Bir anket uygulaması ile desteklenen bu çalışmada önemli bulgulara ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Almanya, Türkler

ABSTRACT

Despite the membership process continues, it can be said that, in fact, Turkey's acquaintance with the EU is of the same age as a half century-adventure owing to its citizens living in these countries. The process' not going parallel with that of the newly-

* Yrd. Doç. Dr., Fırat Üniversitesi İletişim Fakültesi, Öğretim üyesi.

joined countries, the negotiations' being postponed continuously or such offers' as the privileged partnership being offered lead Turkish public opinion to approach the developments related to the EU membership more moderately and to re-judge its objectivity even though many of the de rigueur membership criteria have been carried out. It can be said that the existence of the 4 million Turkish population living in Europa and its acquired experiences support the anxieties and negativity of the EU. It is known that the anxieties of the EU are generally based on the cultural, sociological and theological structure, and high population ratio of Turkey.

The Turks have been living in EU countries as citizens or immigrants for years. However; how necessary Turkey's membership is at the present situation, and whatever it will provide fort he Turkish are judged. This study has been carried out with the aim of putting forward scientifically the opinions of the Turkish people about the union, having the EU experience actually. In that study supported with a questionnaire-application, significant findings have been achieved.

Key Words: *European Union, Germany, Turks*

GİRİŞ

Avrupa Birliği içerisinde olmak ve Birliğin siyasi ve fiziki haritası içerisinde yer almak, yeniden çizilen Dünya coğrafyası içerisinde kuşkusuz Türkiye'nin gelecekteki konumunu da belirginleştirecektir. Avrupa Birliği, her şeyden önce Türkiye için çok şey ifade etmektedir. Yarım yüzyılı aşan üye olabilme çabaları, Türkiye'nin en azından bu oluşum içerisinde olma arzusunun baskın olduğunun bir kanıtı olarak değerlendirilebilir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetlerinin eğilimlerine, siyasal oluşumların söylemlerine, entelektüellerin düşüncelerine veya kamuoyunun gündemine genel anlamda bakıldığında, Türkiye'nin siyasal ve ekonomik anlamdaki önceliğinin de AB olduğu görülmektedir. Başlangıçtan günümüze gelinceye dek gerek siyasi söylemlerden ve gerekse kamuoyundaki tüm yaygın kanaatlerden bu çıkarım elde edilebilir. Ancak üyelik müracaatından müzakerelere başlanmasının gündeme alınmasına gelinceye kadar geçen aşamalarda, yaşanan gelişmelerin süreci olumsuz etkileyebildiği görülmektedir. Özellikle Türkiye söz konusu olduğunda, standartların zorlanması ve dayatmaların artması, Türk kamuoyunun AB'ne bakışını değiştirebilmekte ve Birliğe kuşkuyla balkmasına da neden olabilmektedir. Geline noktada, AB'nin Türkiye'ye yönelik uygulamalarının ve kararlarının sıkça sorgulanmasına zemin hazırladığı söylenebilir. Bu bağlamda Türkiye'de özellikle AB karşıtı söylemlerin gittikçe radikalleştiğinden ve karşılıklı restleşmelere kadar varabildiğinden bahsetmek mümkündür. Baskın olan söylemlerden, "AB'nin Türkiye için bir zorunluluk olmadığı" yönündeki kanaatin sorgulandığı özellikle anlaşılmaktadır. Yaygın olan kanaatler ararsındaki diğer bir sıra dışılık ise; AB'nin bir teolojik oluşum olduğu düşüncesidir. Zira Türkiye'nin nüfusu, farklı kültürel yapısı ve farklı dinsel tercihi Avrupa için çoğu zaman bir endişe kaynağı olmuştur. Siyasal egemen güçlerin, bürokratların ve aristokratların karşılıklı tutumları bir yana bırakıldığında, toplumlar ve bireyler açısından da farklı beklentilerden ve kaygılardan söz etmenin mümkün olduğu

görülmektedir. Türkiye'nin Avrupa Birliği içerisinde yer almasının ve konumlandırılmasının umut mu yoksa kâbus mu olacağı yönündeki paradoksallığın varlığından bu açıdan bir sonuca ulaşmak zor görünmektedir.

Her ne kadar Türkiye yarım asra yaklaşan çabasıyla AB üyeliğini somutlaştıramamışsa da, gerek bulunduğu AB ülkelerinde vatandaşlığa geçenler ve gerekse birçok üye ülkenin nüfusunu aşan vatandaşlarının sayısı ile zaten Birlik içerisinde konumlanmış durumdadır. Bu nüfusun büyük çoğunluğu başlangıcından beri Birlik üyesi olan Almanya'da yaşamaktadır ve bu anlamda önemli deneyimlere sahiptirler. Almanya'da yaşayan Türklerden AB hakkında değerlendirmeler alabilmek ve sorunlara somut yanıtlar bulabilmek mümkündür. Bu anlamda bir Birlik bireyi ve vatandaşı gözüyle hem AB hem de Türkiye'yi yorumlamak ve çıkarımlar elde etmek önem arz etmektedir.

AB Felsefesi ve Türkiye

AB başlangıçta ekonomik odaklı olmakla beraber, siyaset ve yönetim gibi geniş spektruma yayılan ülkelerarası bir uzlaşma ve bütünleşme oluşumudur. Bu bağlamda; Avrupa vatandaşlık bilincinin oluşturulması, özgürlüğün, güvenliğin ve adaletin güvence altına alınması, ekonomik ve sosyal gelişmenin sağlanması ve dünyada Avrupa'nın rolünün vurgulanması¹ gibi temellere oturtulan bir felsefeye sahiptir. Dolayısıyla Avrupa entegrasyonunun odağında yer alan temel düşünce sadece ekonomik kaynaklı değil, aynı zamanda politik kaynaklıdır². Birlik içerisinde yer alan ortak kurumlardan ilki olan AKÇT'nin kuruluşu (1951), Fransa ve Almanya arasındaki stratejik özelliğe sahip olan kömür ve çelik sektöründeki anlaşmazlığının giderilmesine dayanmaktadır. Daha sonra Avrupa'nın siyasi ve ekonomik bütünlüğe ulaşması amacıyla yönelik olarak 1957 Roma Antlaşması ile AET (Avrupa Ekonomik Topluluğu) ve sonrasında atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanılmasını hedef alan AAET (Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu) kurulmuştur³. Daha sonra Maastrich'te 1992'de imzalanan antlaşma ile ekonomik ve parasal birlik doğrultusunda ilerleyen ve hükümetlerarası işbirliğini içeren AB (Avrupa Birliği) oluşturulmuştur⁴.

İlk olarak 6 ülkenin (Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg) katılımıyla başlayan süreç zamanla genişleyerek günümüzde 27 ülkeye ulaşmıştır. Yeni dönemin en dikkate değer politikalarından birisini, 1962 yılında yürürlüğe giren *Topluluk Tarım Politikası* oluşturuyordu⁵. İstatistik verileri; 1973 yılında İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın topluluğa katılmalarına kadar geçen süreçte, AET üyesi altı ülkenin İngiltere'ye kıyasla daha büyük bir büyüme sağlamayı başardıklarını göstermektedir. Özellikle Almanya'nın Marshall yardımlarından en büyük payı elde etmesi, silahlanma yasağından dolayı harcamaların az olması, politikardan başarıyla

¹ "Avrupa Birliği ve Türkiye", 21.05.2003, <[http:// www.ntvmsnbc.com/news/186338.asp](http://www.ntvmsnbc.com/news/186338.asp)>

² Enver Bozkurt, *Avrupa Birliği Hukuku*, Ankara, Nobel Yayınları, 2001, s. 16.

³ Bozkurt, s. 16

⁴ Hüseyin Pazarıcı, *Avrupa Topluluklarının Uluslararası İlişkileri*, Ankara, A.Ü. Basımevi, 1991, s. 14.

⁵ İlhami Alkan, *Genişleme Süreçleri: Avrupa Birliği Bugünlere Nasıl Geldi? AB Yalanları ve Gerçekler*, İstanbul, NK Yayınları, 2004, s. 32-33.

yararlanma becerisi ve önemli ölçüde işgücünün değişen pozisyonu sebebiyle Batı Avrupa'nın en güçlü sanayi ülkesi olmayı başardığı görülmektedir⁶.

Türkiye ile AB ilişkisi ise bu tarihsel sürecin başlangıcına kadar uzanmaktadır. AET'nin kurulmasının hemen sonrasında Türkiye 1959 yılının Temmuz ayında oluşum içerisinde olma isteğini beyan eden üyelik sürecini başlatmıştır. Türkiye'yi başvuruya iten nedenler arasında Batı ile bütünleşme arzusunun yanı sıra siyasal, ekonomik ve kültürel nedenler kuşkusuz önemli rol oynamıştır. Özellikle Sovyetler Birliğinin artan bakışı ve Yunanistan'ın üyelik başvurusu bu siyasal nedenlere örnek gösterilebilir⁷. Yarım asırlık bir serüvene dönüşen Türkiye'nin arzusunun ne zaman gerçekleşeceği konusunda ise belirsizlik devam etmektedir. Ancak tüm olumsuzluklara rağmen Türkiye her dönem Birlik içerisinde olma stratejisi içerisinde olmuştur. 2001 Kopenhag siyasi kriterlerine uyum bağlamında Türkiye'nin anayasal ve diğer yasal düzenlemelerde gösterdiği başarı 2004 yılında Brüksel zirvesinde 3 Ekim 2005 yılında müzakerelere başlanması kararını çıkarmış ve bu kararla Türkiye yeni bir sürece girmiştir.

AB ve Türkiye'nin Karşılıklı Kazanımları

Maastricht sonrası atılan adımlara baktığımızda küreselleşme çerçevesinde AB sanayi politikasının 1992 yılından itibaren küresel ticaretin serbestleştirilmesine daha çok katkı sağladığı görülmektedir. Buna örnek olarak otomotiv sektörü gösterilebilir. AB sanayi politikası, şirketler için uygun iş ortamının yaratılması konusu üzerinde hassasiyetle durmaktadır. Gümrük Birliği ve Malların Serbest Dolaşımı'na ilişkin AB yasaları, Avrupa tek pazarının temelini oluşturmaktadır. Aralık 1996'da Avrupa Konseyinde (Dublin) bağımsız uzmanlardan oluşan bir komisyon tarafından sunulan araştırma raporuna göre; tek pazar ile yaklaşık 900000 kişiye yeni iş imkânı yaratılmış, enflasyon oranları, tek pazarın olmaması halinde gerçekleşmesi öngörülen enflasyon oranı tahmini % 1-1,5 daha düşük gerçekleşmiş ve AB içi üretim % 20-30 oranında artmıştır⁸.

Gümrük Birliğinin 1996 da yürürlüğe girdiği tarihten bu yana, gerek Türk ekonomisi gerekse AB ekonomileri benzer etkiden yararlanmışlardır. Ancak malların serbest dolaşımına ilişkin AB yasalarının Türkiye'de uygulanmasında yaşanan gecikmeler Gümrük Birliğinin potansiyelinin bütünüyle ortaya çıkmasını engellemiştir. Üyelik sürecinin önemli aşamasını oluşturan müktesebat uyumunun ve özellikle tam üyeliğin Türkiye'ye de önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Aydın ve Köstepen'e göre⁹ uzun bir zaman dilimine yayılacağı düşünülen getirileri şu başlıklar altında toplamak mümkün görünmektedir: Tam üyelik demokratik şeffaf devlet

⁶ Nida Aşkın, **3 Ekim Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Ulusal Televizyon Kanallarında Yer Alan Haber ve Yorumların İzleyici Üzerindeki Etkisi**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Elazığ, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s. 13.

⁷ Hacı Can ve Özen Çınar, **Türkiye-Avrupa Topluluğu Ortaklık Hukuku**, Ankara, Gazi Kitabevi, 2005, s. 2.

⁸ Uğur Özgöker, "AB Süreci - Avrupa Birliği'nin Sanayi Politikası", 16 Nisan 2007, <http://www.trinvest.com/nshow.php?pageId=40&categoryId=50&newsId=1465>,

⁹ Senem Aydın ve Can Köstepen Can, **Avrupa Birliği Tam Üyeliği'nin Türk Vatandaşına Sağlayacağı Faydalar**, İstanbul, İktisadi Kalkınma Vakfı Yayınları, 2005, s. 36-42.

anlayışının güçlenmesini sağlayacaktır, yerel yönetimlerin etkinliği artacaktır, sivil toplum kuruluşlarının güçlenmesi ile katılımcı ve demokratik siyasi kültürün temelleri sağlanacaktır, hem ülke hem de AB vatandaşı olunacaktır, fonlar altyapı eksikliklerinin giderilmesini hızlandıracaktır, eğitim standartları yükselecektir, uyum süreci tüketicinin korunmasını ve haklarını geliştirecek ve güçlendirecektir, Türk işçilerine serbest dolaşım hakkı sağlayacaktır. AB üyelik sürecinin ve üyeliğin sağlayacağı katkıları, Birliğe daha önce dâhil olan ülkelerde yaşanan deneyimlere dayandırarak bir çıkarım elde etmek mümkündür. Bu katkıların genel olarak; araştırma ve geliştirmeye verilen destek, KOBİ desteği, ticaret, ekonomik ve parasal politika ile eğitim ve staj politikası desteği, yasal çerçevenin geliştirilmesi ve idari reform gibi başlıklarda yoğunlaştığı görülmektedir. Türkiye içinde siyasal ve sektörler arasında farklı düşüncelerin olduğu bilinmektedir. Örneğin, tarım sektörüne uygulanan bir ankette; “*Avrupa Birliği'nin Türk tarımına katkısı olur mu?*” sorusuna deneklerin verdiği yanıtlar şu şekildedir: çok büyük katkı yapacak % 30.23, fazla bir katkısı olmaz % 45.35, çok zarar verecek % 24.42¹⁰.

Türkiye'nin üyeliği konusunda gerek Türk ve gerekse Avrupa kamuoyunda oluşan olumsuz yaygın kanaatin özellikle teolojik odaklı olduğu görülmektedir. Ancak, Türkiye'nin AB'ne girmesi, Avrupa'nın kapalı bir “*Hıristiyan Kulübü*” olmadığı kesin kanıtı olur. Özgürlük, demokrasi, hukukun üstünlüğü ve insan haklarına saygı gibi ortak değerlere dayalı, çeşitlilikten güç alan, dışlayıcı olmayan ve hoşgörülü bir topluluk olduğunu teyit eder. Yirmi birinci yüzyılın, çoğu zaman cehalet ve önyargılarla beslenen ve uluslararası terörizm gibi suç unsurlarının çıkarlarına alet edilen büyük kültürel tartışmasında, çok-kökenli, çok-kültürlü ve çok-dinli bir Avrupa, dünyanın geri kalanına “*Medeniyetler Çatışması*”nın insanlığın kaçınılmaz kaderi olmadığı mesajını çok güçlü şekilde verebilir. Avrupa, radikal İslamcılarının yaymaya çalıştığı dışlayıcı, hizipçi ve kapalı toplum modeline alternatif bir model sunarak, Batı-İslam dünyasının ilişkilerinde azımsanmayacak bir rol oynayabilir. Birlik, büyük saygı ve itibar kazanabilir ve dünyanın pek çok bölgesindeki “yumuşak gücü”nü artırabilir¹¹. Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu'na göre; Türkiye'nin üyeliği, İslam ve demokrasinin bağdaşabileceğine ilişkin bir kanıt daha olur ve yaşanan ikileme çözüm bulmanın mümkün olabileceğini gösterir. Dünya siyasetinde sorumluluklar alma isteği Türkiye'nin üyeliği ile AB'nin gücünü önemli ölçüde artırır. Jeo-stratejik konumu nedeniyle Türkiye, Birliğin Orta Doğu, Akdeniz, Orta Asya ve Güney Kafkaslar gibi hayati önem taşıyan bölgelerdeki dış politika atılımlarına yeni boyutlar getirebilir ve itibarını büyük ölçüde geliştirebilir. Kazanacağı ağırlığı, stratejik olarak son derece kritik olan bu bölgelerde barış ve istikrar sağlamayı amaçlayan ortak gayretler için kullanılabilir. AB'nin daha geri planında kalan Karadeniz havzası, Güney Kafkaslar ve Orta Asya'da da benzer fırsatlar söz konusudur. Türkiye'nin üyeliği, AB'nin Güney politikalarına da güç katabilir ve Finlandiya sayesinde oluşan ‘Kuzey Boyutu’na yeni ve

¹⁰ Anketler, 16 Nisan 2007, <www.tarimmerkezi.com/anketler.php>

¹¹ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, “*Avrupa'da Türkiye: Bir Sözdən Fazlası mı?*”, 17.Mart 2008, <http://jmp.iku.edu.tr/brussels-independent_commission_on_turkey_report-turkish.pdf>, (Eylül 2004) s. 16–17.

güçlü bir 'Güney Boyutu' ekleyebilir. Orta Doğu bölgesinin batı ayağı olarak Türkiye, Avrupa'nın bu bölgedeki faaliyetlerine tartışmasız yarar sağlayacaktır. Türkiye'nin AB üyeliği, adalet ve içişleri konularında daha yakın ve karşılıklı yarar getirecek işbirliğine imkân sağlayacaktır. Türkiye, Avrupa'nın dünyadaki ekonomik ağırlığına da azımsanmayacak bir katkı yapabilir. Ülke büyüktür, önemli kaynakları vardır ve genç, iyi eğitilmiş, son derece nitelikli bir işgücüne sahiptir. Türkiye'nin on milyonlarca Türk kökenli insanla yakın bağıyla, Avrupa'nın Orta Asya ve Sibiryaya bölgesindeki olağanüstü kaynak zenginliğine erişimine yardımcı olabilir ve Orta Doğu, Hazar ve Rusya enerji kaynaklarının Avrupa'ya temininde hayati bir unsur haline getirebilir. Türkiye'nin AB üyeliğinin birliğe sağlayacağı önemli sosyal katkılarda vardır. Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı bir rapor, AB'nin nüfusun "yaşlanma" sorununu kısa vadede gurbetçi Türklerle, uzun vadede ise Türkiye'nin üyeliği ile çözmeye hazırlandığını ortaya koymuştur¹². Sonuç olarak; bu ve benzer birikimler, AB ile Türkiye arasındaki kazanımların karşılıklı olduğu yönünde yeterli bilgiler sunmaktadır.

Yükümlülükler ve AB'nin Tutumu

Maastricht Antlaşması'nın 49.maddesi birliğe üye olmak isteyen devletlerin uyması gereken temel koşulları veya yükümlülükleri açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Buna göre; antlaşmanın ilgili maddesinde "... ilkeleri sağlayan her Avrupa Devleti, Birliğe üye olmak için başvurabilir..." hükmü yer almaktadır. Antlaşmanın 6 (1). Maddesinde ise, "Birlik, üye ülkelerde ortak olan özgürlük, demokrasi, insan haklarına ve temel özgürlüklere saygı ilkeleri ve hukuk devleti ilkesi üzerine kurulur" ifadesine yer verilmiştir. Böylece 1993 yılından beri, AB içinde yer almak isteyen bir ülkenin sadece Avrupa devleti olması yeterli olmamakta, aynı zamanda bu ülkenin bir hukuk devleti olması, demokrasiyi garanti altına alması, insan hakları ve temel özgürlüklere saygılı kurumsal yapıya da sahip olması gerekmektedir. Yani aday ülkenin, üyelik başvurusu Avrupa'lı bir devlet olduğu takdirde kabul edilecek, siyasi ve ekonomik doktrin olarak liberalizmin temel ilkelerinin işlediği bir düzene sahip olduğu zaman da AB'ye tam üye olabilecektir¹³.

Türkiye'nin AB üyeliği sürecinde yükümlülüklerini yerine getirdiğine dair çeşitli tespitlere ve yorumlara rastlanmaktadır. Türkiye geçtiğimiz beş senede önemli anayasal ve ekonomik reformlara imza atarak Kopenhag Kriterlerine ulaşma yolunda önemli mesafe kaydetmiştir¹⁴. Buna bağlı olarak Avrupa Konseyi, TC'nin üyelik için gerekli iki koşul olan Avrupa ülkesi olma ve insan hakları, çoğulcu demokrasi ve hukukun üstünlüğüne saygılı olma ilkelerini yerine getirdiğine hükmetmiştir. İkinci koşulda belirtilen konularda Türk anayasasında gerekli teminatlar verilmiştir¹⁵. Bu ana başlıklara atfen yapılan çalışmalar sonucunda çok sayıda anayasa değişikliği ve uyum paketleri ile

¹² AB Genel Sekreterliği, **Yaşlanan AB'ye Türkler Bakacak**, <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p.=20692&l=1>

¹³ Akçay Belgin "Avrupa Birliğinde Ekonomik Kriterler", **Ankara, A.Ü. Hukuk Fakültesi Dergisi**, 2007, Cilt: 56, Sayı: 3, Sayfa: 14.

¹⁴ Kerem Öten, "Avrupa Birliği'nin Zor Tercih; Türkiye Yakın Bir Dost Mu Uzak Bir Arkadaş mı Olacak?", 17.04.2007, <http://paribus.tr.googlepages.com/oten.pdf>, (2006) s. 1.

¹⁵ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 12.

elde edilen ilerlemeler dikkat çekmektedir. Alınan önlemler arasında uygulamalara yönelik olarak ölüm cezasının kaldırılması, işkence ve kötü muameleyle karşı tedbirler alınması ve cezaevi sistemi reformları sayılabilir. Bunun yanı sıra özellikle siyasal anlamda ifade, örgütlenme ve basın özgürlükleri ve kısıtlamaların kaldırılması, sorumluluk ve şeffaflık sağlayan hükümlerin getirilmesi, atılan önemli adımlar olarak görülebilir. İnsan hakları ihlallerinin bir kaynağı olan DGM'nin kaldırılması Türkiye açısından en radikal kararlardan biri olarak değerlendirilebilir. Kamu idaresinin, parlamentonun rolünün güçlendirilmesi, kadın-erkek eşitliğinin yaygınlaştırılması, dini hak ve özgürlüklerin artırılması konularında da ilerlemelerin kaydedilmesi, Türkiye'nin ilerlemeler bağlamında hangi komuma geldiğinin göstergeleri olarak değerlendirilebilir. Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu'nda¹⁶; Güneydoğu'da 25 yıl boyunca temel özgürlüklerin kısıtlanmasına neden olan OHAL uygulamasının kaldırılması, bölgede yaşayan insanların yaşam kalitesini belirgin biçimde arttırdığına özellikle vurgu yapılmaktadır. Kuşkusuz, Türkiye'nin son yıllarda yaptığı reformlar son on yılda yaptıklarından fazladır ve ülkenin siyasi ve hukuki sistemini derinden değiştirmiştir. Dış siyasette ve ilişkilerde ise Türkiye'nin Kıbrıs sorunundaki yapıcı tavrı takdir toplamıştır. Bunun bir sonucu olarak Türkiye'nin Yunanistan'la ilişkileri de son yıllarda düzelmeye başlamıştır ve bugün Yunanistan, Türkiye'nin AB üyeliğini desteklemektedir. Gerek bu nedenlerle gerekse demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü konusunda elde edilen önemli ilerlemeler sayesinde, Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi Türkiye için 1996'dan beri uygulanmakta olan izleme sürecini sona erdirmeye karar vermiştir¹⁷.

Bu gelişmelere ve karşılıklı sağlanan güven ortamına rağmen Avrupa Birliği'nin zorlaştırıcı ve itirazcı tutumunun kendisini aralıklarla için şekilde hissettirdiği söylenebilir. Zira her alanda olmazsa da sağlanan kısmi, ancak önemli başarılarla rağmen, Türkiye'de Avrupa'nın kendisini reddettiği şeklindeki köklü inancı güçlendirecek bir görüntünün ortaya çıkmasına sebebiyet verdiği söylenebilir. Bu savı pekiştirecek argümanların ve özellikle bahane olarak ileri sürülen nedenlerin aksine, itirazın aslında dini ve kültürel kaynaklı olduğu düşüncesini doğurmaktadır. Zira düşük ekonomik gösterge ve sağlıksız siyasi yapılarına rağmen Romanya ve Bulgaristan gibi ülkelerin Birliğe dâhil edilmeleri, kamuoyunda bu hipotezin doğrulanabilirliğinin yüksek olduğu kanaatini uyandırabilmektedir. Dolayısıyla Türk hükümetlerinin ve toplumunun Avrupa standartlarına her açıdan uymak için gösterdiği olağanüstü çabaların sonuçsuz kalacağı veya dikkate alınmayacağı endişesi kamuoyu reflekslerinin negatif yöne kaymasına zemin hazırlamaktadır. Ancak, halk desteğinin azalması ve AB üyeliğine karşı daha görünür bir muhalefetin oluşması, dönüşüm sürecine negatif etki edebilir. Türkiye'nin umutları söndürüldüğü takdirde, aşırı milliyetçi ve İslami akımlar güçlenebilir ve etnik unsurların yaşadıkları bölgelerde şiddet artarak, istikrarın bozulmasına ve ordunun daha belirgin bir rol üstlenmesine yol açabilir¹⁸. Türkiye büyük, fakir ve Müslüman'dır. Bu üç etken, Türkiye'nin AB'ye katılımını zorlaştırmakta, Avrupa'nın pek çok yerinde endişelere ve itirazlara yol açmaktadır.

¹⁶ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 19–21.

¹⁷ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 21.

¹⁸ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 19–21.

Bağımsız Türkiye Raporu'nun detaylarına bakıldığında;“*Türkiye'nin, Avrupa'ya yabancı sosyal ve kültürel gelenekleri taşıdığı düşünülen büyük ve Müslüman ağırlıklı nüfusu, pek çok Avrupalıda Türkiye'nin üyeliği konusunda önemli bir rahatsızlık yaratmaktadır*” düşüncesinin en manidar değerlendirme olduğu söylenebilir. Ayrıca, ordunun etkisinin azalmasıyla hiçbir engelle karşılaşmadan siyasi İslam'ın demokrasinin tüm haklarından yararlanarak Türkiye'de ve dolayısıyla bir AB üyesi devlette iktidara gelebileceğinden de korku duyulmaktadır.¹⁹

1963 yılında imzalanan Ankara Ortaklık Anlaşmanın 28. maddesi üyelik perspektifini temkinli sözcüklerle şöyle ifade etmekteydi: “*Anlaşmanın işleyişi, Topluluğu kuran anlaşmadan doğan yükümlülüklerin tümünün Türkiye tarafından üstlenilebileceğini gösterdiğinde, akit taraflar, Türkiye'nin topluluğa katılması olanağını inceleyeceklerdir*”. Gelinen süreçte Türkiye'nin üyelik için uygunluğunun pek çok ortamda defalarca teyit edildiği görülmektedir. Ancak, tereddütlerin esas nedeni olan sosyal ve kültürel farklılıkları ifade eden din boyutundan nadiren ve çekinerek söz edilmiştir. Buna rağmen, Türkiye'nin Avrupa için stratejik önemi ve Türkiye ile yakın ilişki içinde olma isteği her zaman baskın çıkmış; her AB üyesi hükümet, mutabakatla alınan kararlara imza atmıştır²⁰. Kuşkusuz, herhangi bir Avrupa ülkesi veto hakkı yoluyla Türkiye'nin AB üyeliğini engelleyebilir ve bu durum sıkça dile getirilen imtiyazlı ortaklığın önerisi şeklinde yorumlanabilir. Böyle bir ortaklık fikri ancak Türkiye ve AB'nin ortak talebi halinde gerçekleşebilir ve Müzakere Çerçeve Belgesi'nden tamamen bağımsız bir seçenektir²¹. Ancak Türkiye'nin AB üyeliğinin Almanya açısından da ayrı bir önemi bulunmaktadır. Gerek birlik içerisindeki etkinliği ve gücü ve gerekse sınırları içerisindeki göçmen Türk nüfusunun oranı bu konumuna dayanak teşkil etmektedir. Almanya perspektifinden hareket edildiğinde ise farklı görüşlerin olduğu görülmektedir. Yaygın kanaat; Türkiye'nin üyelik sürecinde öngörülen koşulları büyük ölçüde başarıyla tamamladığı yönünde mutabık kalınmasıdır. Ancak tüm bu olumlu gelişmelere karşın Alman perspektifinin pozitif olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Zira kendi iç siyasal dinamikleri buna imkân tanımamaktadır²². Diğer taraftan AB bir uluslararası aktör olarak kabul edilse bile, üyeleri arasında bir rekabet olduğu unutulmamalıdır. Bütünleşmenin benzer ve rakip aktörler arasında sürebildiği gerçeğine, bir de bu bütünleşmenin diğer aktörlerle mücadelesi eklendiğinde, sistem daha da karmaşık olmaktadır²³. Sonuç olarak Türkiye'nin yıllarca bütünleşme sürecinin içinde yer alma gayreti içerisinde olduğu görülmektedir. Ancak uygulamaların bir sonucu olarak Türklerin, Batı ülkelerine karşı takındıkları olumsuzluklardan ve tarihte kalması gereken “Haçlı Ruhü'nün” kısmen devam ediyor olmasından rahatsızlık duyduklarını söylemek mümkün görünmektedir.

¹⁹ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 22–25

²⁰ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 13–14

²¹ Kerem Öten, s. 2

²² Die Zeit, *Die Aufnahme der Türkei in die Europäische Union*, Deutschland Rundfunk, Interview, 51/2002

²³ Beril Dedeoğlu, “Avrupa Güvenliğinin Geleceği ve Türkiye” Jeopolitik Aylık Strateji Dergisi, 1. Sayı, <http://www.jeopolitik.org/index.php?option=com_frontpage&Itemid=1>, 06.08.2008

Atatürk'ün deyişiyle; “Batı her zaman için Türklere karşı önyargılı olmuştur ama biz Türkler daima Batı'ya doğru ilerledik”. Bugün Türkiye’de liderler, “AB üyeliğine yaklaşıldıkça, Avrupa’daki direncin de o denli artmasından” endişe duymaktadırlar. Bu bağlamda, Türkiye’nin üyeliğiyle ilgili bazı sorunların hem gerçek hem de önemli olduğundan bahsedilmiyor ve erken katılımın önündeki engellerin birçoğunun iç kaynaklı olduğu gerçeğini göz ardı edebiliyor²⁴. Her şeye rağmen Baykal’ın AB’yi kuran antlaşmanın 49. maddesini referans göstererek bulunduğu temennileri ile “Türkiye’nin Avrupa Birliğinin 28. üyesi olması ihtimal dâhilindedir”²⁵ ve üyeliği hak ettiği söylenebilir. Zira Türkiye artık “kartlarını açık şekilde masanın üstüne koymuştur”²⁶.

AB, Kamuoyu ve Medya

Kitle iletişim araçlarının tüketimi günümüzün toplumsal yaşamında artık bireyin rutinleri arasında yer almaktadır. Sosyal yaşamın hızlı döngüsü ve yapaylaşan insan ilişkileri bu bağlamda medyayı kuşkusuz daha da dinamikleştirirken, bireyi ise kendisine daha bağımlı hale getirmektedir. Bu yönüyle hem kamusal hem de sosyal bir görev üstlenen medya “belirli görüşün savunuculuğunu yapmakta, toplumu yönlendirmekte, yeni tutumların oluşmasına katkı sağlamakta ve siyasal kararların alınmasına, fikirlerin değiştirilmesine ve biçimlendirilmesinde etken olmaktadır”²⁷. Cohen’in gündem belirleme yaklaşımı ile medya; “insanlara ne düşüneceklerini değil ama ne hakkında düşüneceklerini kesinlikle etkilemektedir”²⁸. Kitle iletişim araçları sadece gündem belirlemekle kalmamakta, gündemine aldığı sorunların değerlendirilmesinde kullanılan çevreleri de belirlemektedir²⁹. Mekânsal uzaklığı kısaltan teknolojik ilerleme ve özellikle telekomünikasyon alanındaki gelişmeler Avrupa’daki Türklere, göçün ilk zamanlarında gecikmeli olarak ulaşan Türkiye gündemini eş zamanlı olarak takip etme imkânını sağlamıştır. Bugün Almanya’da yayımlanan 9 Türkçe günlük gazetenin yanı sıra, kablo ve uydu antenleri aracılığıyla çok sayıda televizyon kanalı, Almanya’daki Türklere Türkiye gündemini takip etme olanağı sunmaktadır³⁰. Bunun yanı sıra uyum sürecini tamamlayan ve bulunduğu ülkenin diline hâkim olan önemli bir Türk kitesinden de bahsetmek mümkündür. Bu kitle, yaşadığı ülkenin kamuoyunu da yakından takip edebilmekte ve karşılaştırmalı analiz yapabilmektedir.

²⁴ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 15.

²⁵ Sanem Baykal, *AB Sürecinde Uyum Yasaları ve Türkiye’nin Yeri*, Çankaya Gündemi Dergisi, Sayı 16, 2004.

²⁶ <<http://www.internationalepolitik.de/archiv/jahrgang>, *Draussen vor der Tür - Die Türkei, Deutschland und Europa*>, 10.10.2008.

²⁷ Rıdvan Bülbul, *Genel Gazetecilik Bilgileri*, Ankara, Nobel Yayınları, 2001, s. 69.

²⁸ İrfan Erdoğan ve Korkmaz Alemdar, *İletişim ve Toplum-Kitle İletişim Kuramları Tutucu ve Değişimci Yaklaşımlar*, Ankara, Bilgi Yayınevi, 1990, s. 146.

²⁹ Süleyman İrvan, *Medya ve Etik - Etik ve Habercinin El Kitabı*, Der. Sevda Alankuş, İstanbul, IPS İletişim Vakfı Yayınları, 2004, s. 49.

³⁰ Faruk Şen, *Almanya’da Türkler - Entegrasyon ve Gettolaşma*,

< <http://www.konrad.org.tr/Medya%20Mercek/13faruk.pdf>>, 2006, s. 121.

Katılım müzakerelerine başlanmasına ilişkin karar gündeme geldikçe, Avrupa kamuoyu ve medyasında siyasi liderler arasındaki farklı tepkilerin ortaya çıktığı görülmektedir. Türkiye'nin üyeliği konusunda genel tavır bazı ülkelerde olumludur, bazılarında ise açıkça muhalefetle karşılaşmaktadır. Ancak, çok az ülkede gerçekten güvenilir kamuoyu yoklamaları yapılmıştır ve AB'nin bütününde insanların tavırlarını ve motivasyonlarını gösteren kapsamlı bir çalışma yoktur. Özellikle yeni üye devletlerdeki eğilimler konusunda çok az şey bilinmektedir. En güçlü şüphelerin Almanya, Fransa, Avusturya, Hollanda ve Belçika gibi önemli Türk azınlığa sahip ülkelerde görüldüğü söylenebilir. Bu da Türkiye'ye, Avrupa'da yaşayan ve genelde yaşadıkları toplumlara uyumda zorlanan Türk göçmenler merceğinden bakıldığına işaret etmektedir. Türkiye'nin üyeliğine karşı olumsuz tavırları doğuran en önemli unsurlar, din farkı da dâhil 'kültürel farklar', ülke nüfusunun büyüklüğü ve yeni bir göçmen dalgasından duyulan korkudur³¹. Türklerin paydaşları ile olan iletişimsel ortamları, birliklilikleri ve buldukları ülkenin yerli vatandaşlar ile olan deneyimleri belirgin bir kamuoyu kanaatinin oluşmasını kuşkusuz doğrudan etkileyebilmektedir. Ancak özellikle bilimsel anket çalışmalarının ve medyada sıkça yer alan bu bağlamdaki diğer haberlerin kamuoyu oluşumunu etkilediğinden de söz edilmemelidir. Örneğin; "Transatlantik Eğilimler" in 2008 yılı raporu, Türkiye'nin AB üyesi olacağına Türklerden ziyade AB ülkeleri vatandaşlarının inandığını ortaya koymuştur. Buna göre AB ülkeleri vatandaşlarının ortalama yüzde 60'ı Türkiye'nin AB üyesi olacağını büyük olasılık olarak görürken, bu oran Türkiye'de yüzde 26'da kalmıştır. 12 AB ülkesinin dâhil edildiği araştırmada Türkiye'nin AB üyesi olacağına inananların oranı Almanya'da yüzde 65 olarak belirlenmiştir³². Bu sonuçlar aslında Türklerin yoğun olarak yaşadığı Almanya için manidar bir bulgudur ve Türkiye'nin bir AB ülkesi olarak kabul edildiği anlamını taşımaktadır. Bir ülkenin konumlandırılmasında öncelikli olarak coğrafik durumun yanı sıra kuşkusuz kültür, tarih, teolojik eğilimler ve siyasal duruş gibi unsurlarda rol oynamaktadır. Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olup olmadığı sorusunun yanıtını tek bir nedende aramak yanıltıcı olacaktır. Türkiye kendi seçimleri ve diğer Avrupa ülkelerinin kendisini kabullenme düzeyleri gibi etkenler ile doğrudan ilintili olduğunu söylemek mümkündür³³. Türkiye, hiç şüphesiz, Avrupa ile Asya'yı ayıran çizgi üzerinde yer almaktadır ve toprakları her iki kıta da yer almaktadır. Dolayısıyla coğrafik açıdan Avrupa'nın tartışmasız doğu ve güney sınırları içerisindedir, Atatürk devrimleri sonrasında modernleşme sürecine girmiş ve Avrupa'nın bir parçası olduğunu göstermiştir. Buradaki temel sorun olumlu bir kamuoyunun oluşmasına medyanın da katkı sağlayabilmesidir.

AB ve Göç Sorununda Almanya'daki Türkler

Türk vatandaşlarının Avrupa'ya göçü yaklaşık olarak 50 yıllık bir süreci kapsamaktadır. İkili anlaşmalar gereği misafir işçi kapsamında ilk olarak Almanya'ya gelmeye başlayan Türkler, zamanla Avrupa'nın değişik ülkelerine yerleşmeye

³¹ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 27–28.

³² AB Üyeliğine Türkler İnanmıyor,

<<http://www.haberturk.com/haber.asp?id=96762&cat=160&dt=>> 2008/09/10

³³ Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu, s. 10.

başlamışlardır. Bağımsız Türkiye Komisyonu Raporu'nun Eylül 2004 rakamlarında AB ülkelerindeki Türk nüfusu şu tablo ile verilmiştir:

Ülke	Türk vatandaşı	AB vatandaşı	Toplam
Almanya	1912	730	2642
Fransa	196	174	370
Hollanda	96	174	270
Avusturya	120	80	200
Belçika	67	43	110
İngiltere	37	33	70
Danimarka	39	14	53
İsveç	14	23	37
Toplam	2481	1271	3752

Hiç kuşkusuz AB ülkeleri dışındaki Avrupa ülkelerinde de (örneğin; İsviçre gibi) yaşayan Türkler vardır ve yukarıdaki rakamlar değişkenlik arz edebilmektedir. Ancak Türkiye nüfusunun yaklaşık % 8'nin ülke dışında yaşadığı dünyadaki Türk vatandaşı ve Türk uyrukluların en kalabalık grubu Federal Almanya'dadır. Almanya'da yaşayan 2,7 milyon Türk kökenli göçmen, sayıları açısından AB dışından gelen en büyük göçmen grubunu oluşturmaktadır. Almanya'daki Türkler ile ilgili Şen'in 2006 yılındaki araştırma verileri şu şekildedir ³⁴: “T.C. Vatandaşlarının Toplam Sayısı 1.760.000, Alman Vatandaşlığını Kazanmış Türkler 930.000, Toplam Türk Kökenli Nüfus 2.690.000, Toplam Yabancı Nüfus 8.800.000, Türklerin Toplam Yabancı Nüfus İçindeki Oranı (%) 31.0, Türklerin Toplam Nüfus İçindeki Oranı (%) 3.0, Toplam Türk Kökenli Hane 690.000, Ortalama Hane Büyüklüğü 3.9, Hane Başına Ortalama Aylık Net Gelir (Euro) 2.020, Hane Başına Ortalama Aylık Tasarruf (Euro) 280, Türk Kökenli Girişimciler 64.600, Konut Sahibi Türk Kökenli Haneler 203.000.” 2006 yılı sonu itibariyle AB ülkeleri genelinde yaşayan Türk göçmen nüfusunun 4,2 milyona ulaştığı resmi verilerle ortaya konulsa da ³⁵, Bulgaristan ve Romanya'nın üyeliği ile AB içindeki Türk nüfus 4 milyondan 5 milyona yükselerek AB içindeki 8 üye ülkenin nüfusunu geride bırakıp 19. sırada yer almıştır. Böylelikle 5,2 milyonluk Türk nüfusu, AB üyesi

³⁴ Şen, 2006:121.

³⁵ http://www.turk-info.com/haber_detayi.asp?id=302, **Hollanda ve AB Ülkelerindeki Türk Nüfusu**, 07.10.2008

Estonya, İrlanda, Kıbrıs Rum Kesimi, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta ve Slovenya'yı geride bırakmış oldu³⁶.

AB'ndeki Türklerin yüksek oranı ve buna bağlı olarak çalışan nüfus ve serbest girişimcilik konusundaki ağırlıkları sonucu, Birlik içinde yaşayan Türklerin ve Türk girişimcilerin en büyük oranını Almanya'daki Türkler ve Türk girişimcileri almaktadır³⁷. Avrupalı Türklerin oluşturduğu orta sınıf, hizmet, turizm, catering, telekomünikasyon ve inşaat sektörlerinde girişimciliğe başlamıştır. Bir kısmının siyasi partilerle bağları vardır ve bu partilerin yerel ve ulusal düzeydeki faaliyetlerine katılmaktadırlar. Genel olarak entegrasyon, ikinci ya da üçüncü kuşağın tam uyum sağlaması ile gerçekleşebilir ve bu uyum, yerel dile hakimiyet, üstün okul başarısı, sosyo-ekonomik seviyede yükselme, 'karma' evliliklerde artış, doğum oranında düşüş ve dini uygulamada azalma gibi göstergelerle ölçülebilmektedir³⁸. Birçok Avrupa ülkesinde, Türk toplumunun uyum kapasitesi, kaç göçmenin uyum sağladığıyla değil, kaçının sağlamadığıyla değerlendirilmektedir. Huzursuzluk ve endişe yaratan, düşük eğitim performansından yüksek işsizliğe, topluma yabancılaşmadan kadınların tecridine, çarşaf giyilmesinden zorunlu evliliklere ve namus cinayetlerine uzanan birçok şikâyetin tetikleyicisi olan bu tür davranışlar, daha ziyade İslam'a ve dinsel geleneklere atfedilmektedir. 11 Eylül saldırıları ve diğer kökten-dinci terörist eylemleriyle zaten artmış olan göçmenlere yönelik olumsuz duyguları da bu sebeple daha da derinleştirmektedir. Olumlu açıdan bakıldığında ise, gerek hükümetlerin gerekse sivil toplumun, uyum sürecinin iki yönlü bir yol olduğunu gittikçe daha iyi kavranmasının görülmesidir³⁹.

Entegrasyon, Paralel Toplum – Gettolaşma ve Oryantalizm-Okzidentalizm Kaygıları

Bir azınlığın yasal olarak onaylanmayan toplumsal organizasyonu olarak tanımlanan⁴⁰, *Paralel Toplum* kavramı ilk kez sosyolog Wilhelm Heitmeyer tarafından 1996 yılında ortaya atılmış ve zamanla siyasal bir söylem dönüşmüştür. Semler⁴¹ bu kavramı; “Çok güzel ve doğal bir çağrışımı var, sosyal gerçeklerin bir parçası ve insan davranışlarını etkilemektedir. Tehlikesi burada yatmaktadır” şeklinde tanımlamaktadır. Özetle; “Paralel toplum yeni bir kelime. Umut taşıyan içeriği ile ilk etapta çağrışımı çok güzel, ancak paralellik sınırsızlıkla kesişmekte ve çelişmekte. Bu açıdan bir ilişkiye dayandırılmak zorundadır”⁴². Almanya'da yaşayan tüm yabancıları kapsamı gereken uyum sorunu ilişkin kaygıların neredeyse Türklerle özdeşleştiğini söylemek mümkün görünmektedir. Ekonomik anlamda direnci kırılan ve manevî anlamda kolektif bilince

³⁶ Gülay Fırat, **AB'deki Türk Nüfusu 5 Milyona Yükseldi**, <http://www.milliyet.com.tr/2007/01/12/siyaset/asiy.html>, 07.10.2008.

³⁷ **Zentrum Für Türkeistudien**, Institut an der Universität GH Essen, Nisan 2000, <http://www.byegm.gov.tr/yayinlarimiz/Anadolununesi/165/T8.htm>, 07.10.2008

³⁸ Türkiye Raporu 2004:30.

³⁹ Türkiye Raporu 2004:31.

⁴⁰ **Wikipedia** (2006) <http://wikipedia.org/wiki/Parallelgesellschaft>, 24.01.2006'da indirilmiştir.

⁴¹ **Semler, Christian**, “Yorum”, Die Tageszeitung vom 24.11.2004, S. 1, 84 Z., Deutschland.

⁴² **Logon**, <http://www.logon-echon.de/Parallelgesellschaft.html>, 24.01.2006.

dayalı olarak *Oryantalizme* karşıt bir refleksle ortaya çıkan *Okisdantalizm* (occidentalism) yaklaşımının bu bağlamda uyum için önemli bir sorun teşkil edebileceği hipotezi ileri sürülebilmektedir. Gerekçesi “*Bati’ya özgü diye bilinen yaşam biçimlerinin, düşüncelerin, tavırların anlaşılmasına, çözümlenmesine yönelik düşünceyi üreten bir yaklaşımı ifade etmesi gereken bu kavramın, zaman içinde istisnasız her durumda Batıdan nefret eden, Batıya kin ve nefretle yaklaşan, saldırgan bir ideolojiye dönüşmesi*”⁴³ realitesine dayanmaktadır. Ancak, farklı kültürlerin farklı coğrafyalarda karşılaşmasının ve birlikte yaşamasının kaçınılmaz olduğu bir dünyada, ötekilere, paralel toplum olunamayacağı düşüncesinin dayatılması kuşkusuz bir sorun yaratmaktadır. Dolayısıyla paralel yaşamın meşruluğunun siyasal bir tartışma konusu olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bireyin tercihi ve temel hakkı olarak değerlendirilmesi gereken bu sorunun Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerinde önemli yer tuttuğu görülmektedir. Ancak, hangi açıdan bakılırsa bakılsın yarım asırlık süreçte Almanya’da yaşayan Türkler için uyum sorunu var olmuştur ve var olmaya da devam edecek gibi görünmektedir. Zira “... başarılı bir entegrasyonun ne ifade ettiği konusunda bir konsensüse varılmış değildir. Uyumun temel iki boyutu vardır; biri beraber yaşam, diğeri ise fırsat eşitliğidir”⁴⁴.

Paralel toplumların oluşmasında Türk göçmen toplumunun çoğunluk toplumu ile bir arada yaşamında, şu günlerde gündemden düşmeyen etnik gettolaşmaya gidildiği iddiasından söz edilemez⁴⁵. Zira yapılan araştırma bulguları bu yönde bir düşüncenin oluşmasına engel teşkil ettiği söylenebilir. Buna göre, “18-29 yaş arası genç Türk göçmenlerin % 90’ından daha fazlası Almanlarla ilişki içindedir. Türk göçmenlerin içine dönük, paralel toplum halinde yaşamadığını, bu yaşam tarzının bir diğer göstergesi olan, bölgesel yerleşikliğinin (gettoların) olmaması zaten göstermektedir. Bu alanlarda yapılan araştırma sonuçları, Türk göçmenlerin % 56’sının Almanların daha yoğun yaşadığı semtlerde oturduklarını ortaya çıkarmıştır”⁴⁶. “*Batı Avrupa, tek toplum, tek kültür veya tek etniteden oluşmamaktadır. Bütün modern milletler kültürel melezliğe sahiptir*”⁴⁷. Kültürler kuşkusuz kendi içlerinde devinip yenilikler üretebilir; ancak yeniliklerin üretilmesinde ve paylaşımına sunulmasında tetikleyici olan kaynak diğer kültürlerdir. Kültür, ancak insanların düşünme, hissetme ve davranış tarzlarındaki açık farklılıklar sayesinde algılanabilen bir olgudur⁴⁸. Almanya vatandaşlığı hep “*başarılı bir uyum sürecinin tamamlanması*” şeklinde tanımlanmaktadır. Diğer taraftan kültürel farklılıkları, faydalanılması ve ilham alınması gereken değerler bütünü olarak değerlendirmek mümkündür. Bu yaklaşımın ötekileştirmenin önündeki engel ve kültürlerarası diyalogun önünü açan yaklaşım olarak değerlendirilmesi gerekir. Ancak

⁴³ Timur T (2006) “**Oryantalizm ve Emperyalizm**”, <[⁴⁴ Şen, 2006, 13](http://www.evrenselbasim.com/Ek/yazi.asp?id=> 2160, 24.03.2006.</p>
</div>
<div data-bbox=)

⁴⁵ Şen, 2006, 13

⁴⁶ Şen, 2006, 123-124

⁴⁷ Hall S, “**Rassismus, westliche Dominanz und Globalisierung**”, in: Rassismus und kulturelle Identität (Argument-Sonderband), Hamburg, 1994.

⁴⁸ Gillart A ve ark., **Kültürlerarası öğrenme**, [Elektronik versiyon], Avrupa Konseyi, Strasbourg, 2000

bu noktada en önemli sorun kuşkusuz iletişim sürecinin doğru olarak işletilmesinin önündeki bariyerlerin kaldırılamamasıdır. Bir coğrafya içerisindeki egemen kültürlerin, alt kültürlerin dinamiklerini legal veya illegal yöntemlerle baskı altına alarak kutsallıkları doğrultusunda şekillendirmeye çalışması hiç şüphesiz farklılıklardan doğan zenginliklerin görülmemesi anlamına gelir. Bu durum; “uyumun bireyin davranış biçiminin ve eğilimlerinin sistemin bir parçası olarak belli bir kültür standardı düzeyinde içselleştirmesi” şeklinde tanımlanabilecek⁴⁹ bir akültürasyon sorunu doğuracaktır.

Araştırma

Problem Durumu

Küreselleşmeyle birlikte küreselleşen Avrupa’da Türkiye’nin yerinin ne olacağı açık uçlu bir sorudur. İmtiyazlı ortaklık gibi benzer önerilerin temel dayanağının kültürel ve teolojik farklılıklardan kaynaklandığı öngörüsü ise temel bir sorun olarak görülmektedir. Yarım yüzyıla yaklaşan AB serüveninde ve giriş sürecinde Türkiye’nin önemli bir yol haritasından geçmesine ve başarılar sağlamasına rağmen çeşitli gerekçelerle engellenmeye çalışıldığı kamuoyunda ön kabul gören ve süregelen bir tartışma konusudur. Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte süreçte yaşananlara Türkiye’de yaşayan vatandaşlar ancak medyanın yansıtılabildiği kadarına tanıklık etmekte ve düşüncelerin olgulaşmasının nesnellığı bu açıdan sağlıklı olamayabilmektedir. Bir AB ülkesi olan Almanya’da uzun yıllardan beridir yaşayan ve Türkiye’nin koşullarını da bilen Türklerin, sorunun varlığındaki nedenlerin algılanmasına katkı sağlayacağı düşünülebilir.

Amaç

Türkiye Cumhuriyeti Hükümetlerinin ve siyasi erkin öncelikleri arasında AB sürekli yer almıştır ve almaktadır. Yarım yüzyıla yaklaşan bu çabada elde edilen gündelik ve kısmi ilerlemeler siyasal platformlarda başarı olarak değerlendirilirken, olumsuzlukların ise üye ülkelerin engellemelerine atfedildiği bilinmektedir. AB, Türkiye’ye karşı her zaman çeşitli çekinceler ile yaklaşmıştır. Bunların başında nüfus, demokratik statü ve sektörel bazdaki çekinceler gelmektedir. AB’nin resmi organlarının dışında Birlik üyesi ülkelerin siyasi yetkililerin Türkiye hakkında yapmış olduğu açıklamalar çoğu kez toplum tarafından kaygıyla karşılanmaktadır⁵⁰. Buradaki temel sorun Türkiye’nin üyelik koşullarını kriterler bağlamında yerine getirip getirmediği veya üye ülkelerin gerçekten Türkiye’yi elli yıla yakın bir süredir oyalayıp oyalamadığıdır. Türk kamuoyunda oluşan yaygın kanaat; Avrupa Birliği’nin Türkiye’nin üyeliğini ötelediği, kültürel ve dinsel gerekçelerle üyeliğe alamayacağı şeklindedir. Türkiye’de yaşayan vatandaşların kanaatlerinin bu şekilde oluşmasına genel anlamda medyanın aracılık ettiği bilinmektedir. Ancak yıllardır bir AB ülkesinde yaşayan Türklerin düşüncelerinin ve bakış açılarının daha nesnel olabileceği düşünülebilir. Bu çalışmanın amacı; başından itibaren bir AB ülkesi olan Almanya’da

⁴⁹ Koddenberg S A, *Akkulturation von Migranten*, Rübemann GmbH, Hemsbach, 1989.

⁵⁰ Ertuğrul Güreşçi, Türkiye-Avrupa Birliği (AB) İlişkileri Sürecinde Kamuoyunun Tutumu ve Değerlendirilmesi, Doğu Üniversitesi Dergisi, 7 (1) 2006, 72-85.

yaşayan, bunun yanı sıra Türkiye'nin koşullarını da takip eden ve yakından bilen Türklerin AB hakkındaki düşüncelerini ortaya koymaktır. Bu açıdan bakıldığında bir anket çalışması ile desteklenen bu çalışmanın bilimsel anlamda alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Önem

Üyelik koşullarının yerine getirilmesi bağlamında Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne son yıllarda kabul edilen birçok ülkeden daha ileri konumda olduğu dile getirilmektedir. Serbest dolaşımın sağladığı olanaklarla üye ülkeleri ve vatandaşlarını daha yakından tanıma fırsatını yakalayan Avrupa ülkelerinde yaşayan Türklerin Birlik hakkındaki düşüncelerinin ortaya konulması açısından bu araştırma önem arz etmektedir. Saha araştırması sonucunda elde edilen veriler, yaygın olan kanaatin test edilmesine de olanak tanıyacaktır.

Hipotezler

Avrupa'da yaşayan Türklerin AB'ne ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik olarak yapılan bu araştırmada; (1) Araştırmanın Almanya'nın belirli şehirlerinde yapılmasına rağmen Avrupa'da yaşayan Türklerin ve Türk uyruklu vatandaşların görüşlerini yansıtılabileceği, (2) Anket sorularını içtenlikle ve objektif olarak yanıtladıkları, (3) Tesadüfî yöntemiyle yapılan anket çalışmasına katılan deneklerin büyük oranının uzun yıllardan beridir bu ülkede yaşadıkları, (4) Deneklerin Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak gördükleri, (5) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini gerekli gördükleri, (6) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini istedikleri, (7) Avrupa Birliğinin Türkiye'yi birliğe almaya sıcak bakmadığı, (8) Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmeye hazır olmadığı ve birliğe girmeyi henüz hak etmediği, (9) Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'nin birliğe girmesini kasıtlı olarak zorlaştırdığı, (10) Avrupa Birliğinin Türkiye'nin birliğe girmesini zorlaştırmasının en önemli nedenini dini ve kültürel unsurlar olduğu hipotezlerinden hareket edilmiştir.

Yöntem

Araştırma Modeli

Bu araştırmada, Survey modeli uygulanmış ve model yöntemlerine sadık kalınarak anket tekniğine başvurulmuştur⁵¹. Anketin öngörülen koşullar çerçevesinde (75 bin kişi ile 1 milyon nüfuslu yerleşim yerleri için öngörülen) en az 384 kişiye uygulanması öngörülmüş ve bu mevcuda uymak amacıyla 420 deneye anket uygulanmıştır⁵². Anket yönteminin geribildirim (feedback) özelliği taşıması, nesnel bulgulara ulaşılması açısından önem arz etmektedir. Bu yöntem ile Avrupa'da yaşayan Türklerin Avrupa Birliği'ne ilişkin görüşleri bilimsel verilere dayalı olarak ortaya konulmaya çalışılmıştır.

⁵¹ Saim Kaptan, "Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri", Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları, 1993, s. 150.

⁵² Krejcie and Morgan, "Determining Sample Size For Research Activities", *Educational and Psychological Measurement*, 1970, s. 607-610.

Evren ve Örneklem

Evren: Bu araştırma için Avrupa’da yaşayan Türklerin Avrupa Birliği’ne ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi için Almanya pilot bölge olarak seçilmiştir. **Örneklem:** Araştırmanın örneklemini Türklerin yoğun olarak yaşadıkları Almanya’nın München, Stuttgart, Duisburg, Kassel, Hamburg ve Berlin şehirleri oluşturmaktadır. Anket uygulaması için tesadüfi yöntemi uygun bulunmuş ve tabakalama yöntemi gereğince katılımcılar rastgele seçilmiştir⁵³.

Sınırlılıklar

Bu araştırmada, anketin seçilen örneklem grubu içerisinde 18 yaş ve üstü deneklere uygulanması, deneklerin en az bir yıldır Almanya’da yaşıyor olmaları, en az okuryazar olmaları ve araştırmanın sadece Almanya’nın München, Stuttgart, Duisburg, Kassel, Hamburg ve Berlin şehir merkezleri ile sınırlı tutulması araştırmanın sınırlılıklarını oluşturmaktadır.

Anket Uygulaması ve Verilerin Toplanması

Anket, 01.01 – 31.01.2007 tarihleri arasında Almanya’nın München, Stuttgart, Duisburg, Kassel, Hamburg ve Berlin şehirlerinde Türklerin yoğun olarak buldukları tren garlarında, Türk alışveriş merkezleri ve Türk kahvelerinde anket sayısı eşit şekilde altıya bölünerek 70 kişiye uygulanmıştır. Seçilen örneklem gruplarına, çalışmanın temsil niteliğini arttırması ve farklı statü düzeyini temsil etmesi açısından kota yöntemi uygulanarak sorular yöneltilmiştir. Araştırmanın amacına yönelik olarak, adı geçen şehirlerde anket uygulaması sırasında hazır bulunanlara anketler verilmiş ve katılımcı olmaları istenmiştir. Deneklere anketler tek tek verilmiş ve doldurdukları anketler anında toplanmıştır. Yüz yüze görüşme tekniğiyle daha sağlıklı veriler elde edileceğinden, soruların net anlaşılmasını sağlamak amacıyla gerekli görülen yerlerde deneklere herhangi bir yönlendirme olmaksızın sondajlama yapılmıştır. Katılımcıların, anketi objektif ve kuşkuadan uzak bir şekilde cevaplamalarını sağlamak için ise isim belirtmemeleri özellikle istenmiştir.

Verilerin Analiz Yöntemi

Araştırma, Basit Rasgele Örnekleme yöntemi kullanılarak ulaşılan 420 denek üzerinde yapılmıştır. Bu yöntemle ulaşılan deneklere anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış, sorulara verilen cevaplar SPSS 15.05 versiyonu kullanılarak analiz edilmiştir. Hataların engellenebilmesi ve soruların anlaşılabilirliğinin test edilmesi amacıyla, anket, öncelikle 20 kişilik bir denek gruba uygulanarak ön test yapılmış ve tespit edilen hatalar düzeltilerek genele uygulanmıştır. Elde edilen verilerin yüzdeleri ilgili soruya verilen yanıtların kendi içerisindeki yüzdelik dilimleri ile hesaplanmış, yanıt vermeyenler de yüzdelik dilimin içerisinde tutulmuştur.

⁵³ Saim Kaptan, s.120–122.

Bulguların Analizi**Tablo 1:** Ankete katılan deneklerin demografik özellikleri

	a		b		c		d		e		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Cinsiyeti	302	71.9	118	28.1							420	100.0
Yaşı	61	14.5	129	30.7	183	43.6	33	7.9	12	2.9	420	100.0
Eğitimi	9	2.1	57	13.6	137	32.6	177	42.1	40	9.5	420	100.0
İşi	51	12.1	228	54.3	117	27.9	24	5.7			420	100.0
Tabiiyeti	93	22.1	323	76.9	4	1.0					420	100.0

Cinsiyeti: a-erkek / b-kadın

Yaşı: a-18-25 arası / b-26-35 arası / c-36-50 arası / d-51-65 arası / e-66 ve üzeri

Eğitim düzeyi: a-okuryazar değil / b-ilköğretim / c-ortaokul/ d-lise/ e-üniversite

İşi: a-Kendi işi / b-işçi (Memur) / c- İşsiz (öğrenci-ev hanımı) / d-Emekli

Tabiiyeti: a-Türk uyruklu Alman vatandaşı / b-Türk vatandaşı / c-cevapsız

Tablo 1, ankete katılan deneklerin demografik özelliklerine ilişkin bilgileri içermektedir. Buna göre; deneklerin % 71,9 (302 kişi) erkek ve % 28,1 (118 kişi) bayandır. Tablodan da görüldüğü gibi deneklerin 26-35 (%30,7) ve 36-50 (% 43,6) yaş aralığında yoğunlaştıkları görülmektedir. Eğitim düzeyinde ise; deneklerin daha çok ortaokul (% 32,6) ve lise (% 42,1) mezunlarından oluştukları gözlemlenmektedir. Ankete katılan deneklerin % 54,3'ü (228 kişi) işçi olarak çalışmakta iken, % 27,9'u işsiz durumdadırlar. Yine bu bulgular ışığında deneklerin % 76,9'u (323 kişi) Türk vatandaşı, %22,1'i (93 kişi) ise Türk uyruklu Alman vatandaşı oldukları görülmektedir.

Tablo 2: Deneklerin kaç yıldır Almanya'da yaşadıklarına ilişkin veriler

	Frekans	%
1-5 yıl arası	12	2,9
6-15 yıl arası	92	21,9
16-30 yıl arası	215	51,2
Almanya'da doğanlar	77	18,3
31 yıl ve üzeri	24	5,7
Toplam	420	100.0

Tablo 2’de ankete katılan Türklerin % 51,2’sinin (215 kişi) 16-30 yıl ve % 21,9’unun ise (92 kişi) 6-15 yıl arasında Almanya’da yaşadıkları görülmektedir. Almanya’da doğanların oranı ise % 18,3’tür. Anketin uygulandığı denek grubu içerisinde en önemli oranı 16 ile 30 ve 6 ile 15 yıl aralığında Almanya’da yaşayanlar oluşturmaktadır. Yüzde 80’ni aşan bu yıl aralıklarının bir AB ülkesi olan Almanya’da yaşayan Türklerin, AB hakkında düşüncelerini yansıtabilecek bir zaman dilimi olabileceği düşünülmelidir. Ayrıca deneklerin Almanya’da kalış süreleri, hem üye olmayan Türkiye hem de Birlik üyesi olan Almanya arasında kıyaslamaların yapılabilmesine olanak tanıyabilecek yeterli bir süreç olarak değerlendirilmesi gerekir.

Tablo 3: Deneklerin Türkiye’yi bir Avrupa ülkesi olarak görüp görmediklerine ilişkin görüşleri

	Frekans	%
Evet	140	33.3
Kısmen	111	26.4
Hayır	149	35.5
Fikir belirtmeyenler	20	4.8
Toplam	420	100.0

Almanya’da yaşayan Türklerin Türkiye’yi bir Avrupa ülkesi olarak değerlendirmelerine dayalı yöneltilen soruyu deneklerin % 33,3’ü “Evet”, % 35,5 “Hayır” ve % 26,4’ü ise “Kısmen” şeklinde yanıtlamışlardır. Bir Birlik ülkesi olan Almanya’da yaşayan ve tatillerini sıklıkla Türkiye’ye de geçiren Türklerin iki ülkeyi de kendi deneyimleri ile nesnel değerlendirebilecekleri düşüncesinden hareket edildiğinde ortaya çıkan sonucun anlamlı olduğu söylenebilir. Türkiye’yi bir Avrupa ülkesi olarak değerlendirmeyenlerin oranının % 35,5 olması manidar bir bulgudur. Ancak; “Türkiye bir Avrupa ülkesi midir?” şeklindeki soruyu “Kısmen” ve “Evet” şeklinde yanıtlayanlar birlikte düşünüldüğünde oranın % 59,7’ye ulaştığı görülmektedir. Bu veriler Almanya’da yaşayan Türklerin Türkiye’yi bir Avrupa ülkesi olarak değerlendirdikleri sonucunu doğurmaktadır.

Tablo 4: Türkiye’nin Avrupa Birliğine girmesinin gerekli olup olmadığına ilişkin deneklerin görüşleri

	Frekans	%
Evet, gerekli	108	25.7
Kısmen, gerekli	47	11.2
Hayır, gerekli değil	254	60.5
Fikir belirtmeyenler	11	2.6
Toplam	420	100.0

Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesinin gerekli olup olmadığına ilişkin Almanya'da yaşayan Türklerin görüşlerini içeren bulgular Tablo 5'te yer almaktadır. Elde edilen verilere göre denekler bu soruyu % 60,5 oranında (254 kişi) "Hayır, gerekli değil", % 25,7'si (108 kişi) ise "Evet, gereklidir" şeklinde yanıtlamışlardır. Uzun yıllardır bir AB ülkesi olan Almanya'da yaşamakta olan ve rutin deneyimlere sahip olan Türklerin kendi anavatanlarının AB içerisinde olmasını gerekli görmemeleri manidar bir veri olarak dikkat çekmektedir. Ulaşılan sonuçlardan şu çıkarımlara ulaşmak mümkün görünmektedir; AB, düşünüldüğü kadar Türkiye'ye önemli katkı sağlayabilecek bir oluşum değildir, Türkiye'nin gelişmişliği yeterlidir veya Türkiye AB olmadan da yoluna devam edebilecek dirence ve kabiliyete sahiptir.

Tablo 5: Deneklerin Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesini isteyip istemediklerine ilişkin görüşleri

	Frekans	%
Evet	132	31.4
Kısmen	36	8.6
Hayır	244	58.1
Fikir belirtmeyenler	8	1.9
Toplam	420	100.0

Tablo 5, Almanya'da yaşayan Türklerin Türkiye'nin Avrupa Birliğine girmesini isteyip istemediklerine ilişkin görüşlerini içermektedir. Buna göre; ankete katılanların % 58,1'i (244 kişi) Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini istemedikleri yönünde fikir beyan etmişlerdir. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girmesini isteyenlerin oranı ise % 31,4'tür. Almanya'da yaşayan Türklerin birçoğunun bu ülke vatandaşlığına geçtikleri ve doğal olarak AB vatandaşı olarak da yaşamlarını sürdürdükleri bilinmektedir. Almanya'daki Türklerin kendi anavatanlarının Avrupa Birliği'ne girmesini istememeleri veya gerekli görmemeleri bu anlamda manidar bir bulgu olarak önem kazanmaktadır. Elde edilen verilerden yine farklı çıkarımlar elde edebilmek mümkün görünmektedir.

Tablo 6: Avrupa Birliğinin Türkiye'yi birliğe alıp almayacağına ilişkin tahminlerinin dağılımı

	Frekans	%
Evet	38	9.0
Zayıf ihtimal	152	36.2
Hayır	214	51.0
Fikir belirtmeyenler	16	3.8
Toplam	420	100.0

Avrupa Birliği'nin Türkiye'yi birliğe alıp almayacağına ilişkin deneklerin görüşleri tablo 7'de yer almaktadır. Ankete katılan Türklerin yarısından fazlası (% 51,0'ı - 214 kişi) birliğin Türkiye'yi üyeliğe almayacağını tahmin ettiklerini ifade ederlerken, sadece % 9,0'ı (38 kişi) "*Evet, üyeliğe kabul edilecektir*" tahmininde bulunmuşlardır. Deneklerin % 36,2'i (152 kişi) ise üyeliğe kabul edilmenin zayıf bir ihtimal olduğu tahmininde bulunmuşlardır. Elde edilen bulgular doğrultusunda Almanya'da yaşayan Türklerin Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne girebileceği yönünde bir umut taşımadıkları şeklinde değerlendirilebilir.

Tablo 7: Türkiye'nin AB'ye girmeye hazır olup olmadığı ve birliğe girmeyi hak edip etmediğine ilişkin görüşleri

	Frekans	%
Evet, hazır ve hak ediyor	162	38.6
Kısmen hazır ve hak ediyor	110	26.2
Hayır, hazır değil ve hak etmiyor	136	32.4
Fikir belirtmeyenler	12	2.9
Toplam	420	100.0

Avrupa Birliği üyeliği sürecinde Türkiye'nin Birliğe girmeye hazır olmadığı ve kriterleri yerine getirmediği yönündeki sorunlar sıkça dile getirilen engeller olarak öngörülmektedir. Bir Avrupa Birliği ülkesi olan Almanya'da uzun yıllardır yaşayan ve Türkiye'yi de iyi tanıyan Türklerin bu bağlamdaki görüşleri önem arz etmektedir. Ankete katılan deneklerin % 38,6'sı (162 kişi) Türkiye'nin Birliğe girmeye hazır olduğunu ve hak ettiğini ifade ederken, % 32,4'ü hazır olmadığını ve hak etmediği yönünde fikir beyan etmişlerdir. Diğer yandan Türkiye'nin Birliğe girmeyi hak ettiğini, ancak henüz hazır olmadığını düşünenler ile olumlu görüş beyan edenler birlikte düşünüldüğünde bu oranın % 64,8'e kadar ulaştığı görülmektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde Almanya'da yaşayan Türklerin Türkiye'nin Avrupa Birliğine alınması sürecinde haksızlığa uğradığını düşündüklerini söylemek mümkün görünmektedir.

Tablo 8: AB'nin Türkiye'nin üyeliğini zorlaştırıp zorlaştırmadığına ilişkin deneklerin görüşlerinin dağılımı

	Frekans	%
Evet, zorlaştırıyor	334	79.5
Kısmen zorlaştırıyor	33	7.9
Hayır, zorlaştırmıyor	32	7.6
Fikir belirtmeyenler	21	5.0
Toplam	420	100.0

Türk kamuoyunda, Avrupa Birliği ülkelerinin Türkiye'nin Birliğe alınmasını zorlaştırdıklarına yönelik yaygın bir kanaatin oluştuğu gözlemlenmektedir. Söz konusu savın sınanmasına yönelik oluşturulan soruya verilen yanıtlar tablo 9 da yer almaktadır. Buna göre; deneklerin % 79,5'i Avrupa Birliği üye ülkelerinin Türkiye'nin Birliğe alınmasını zorlaştırdıklarına inandıkları görülmektedir. Buna karşın; "Hayır, zorlaştırmıyor" diyenlerin oranı ise sadece % 7,6'dır (32 kişi). Bu bulgulardan hareketle Almanya'da yaşayan Türklerin, ülkelerinin Avrupa Birliği'ne kasıtlı olarak alınmadığına inandıklarını söylemek mümkün görünmektedir.

Tablo 9: AB'nin Türkiye'nin üyeliğini zorlaştırmasının en önemli nedenleri hakkında deneklerin düşünceleri

	Frekans	%
Millet	22	5.2
Din unsuru	195	46.4
Kültürel unsurlar	15	3.6
Siyasi nedenler	26	6.2
Hepsi	158	37.7
Hiç biri ve diğerleri	14	0.9
Toplam	420	100.0

Hangi unsurun Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliğine engel oluşturduğunun tespit edilmesi amacıyla yönelik olarak geliştirilen soruya verilen yanıtlardan deneklerin % 46,4'ünün "Din" unsurunun engel oluşturduğu düşüncesine katıldıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan "Millet", "Kültür" ve "Siyaset" gibi etnik ve politik gerekçelerin de Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne alınması sürecine engel oluşturan nedenler arasında olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgulardan hareketle; Avrupa Birliği'nin bir "Din ve Kültür Birliği" olduğu yönündeki yaygın kanaate Avrupa'da yaşayan Türklerin de katıldıkları söylenebilir.

Sonuç

Küreselleşmenin doğal gelişim sürecinde Dünya ülkelerinin hızla bütünleşmeye doğru yönelerek, sermaye ve kültürel birliktelik sağlama çabası içerisine girdikleri görülmektedir. Ancak sağlanan ekonomik birlikteliğin yanı sıra kültürel tüm unsurların korunması ve her kültürün birlik içerisindeki zenginliğe katkıda bulunması da beklenen doğal sonuçtur. Yaklaşık elli yıl önce temelleri atılan ve kuruluş felsefesi ekonomik birlikteliğe dayan Avrupa Birliği'nin bu süreçteki rolü gün geçtikçe daha iyi anlaşılmaktadır. Sınırların ortadan kalktığı, sermayenin serbestçe dolaşıma girdiği bu süreçte kültürel farklılıkların birliktelik oluşturması kuşkusuz beklenemez. Kültürel farklılıklar bu aşamada ancak bir zenginlik olarak değerlendirilmelidir. Türkiye'de özgürlüklere yeterli açılımın sağlanmadığı, etnik unsurlara beklenen olumlu yaklaşımın

gösterilmediği ve insan hakları bağlamında eksikliklerin bulunmasını Birliğe alınmanın önündeki temel engeller olarak gören Avrupa'nın, aynı özeni kendi içinde yaşayan farklı kültürlerle karşı yeterli düzeyde sağlayamadığı paradoksalı sürekli tartışılmaktadır. Bu bağlamda; Türklerin Avrupa'da gettolar oluşturdukları, paralel toplum yaşantısına yöneldikleri, dolayısıyla uyum sorununu hala yaşadıkları ve sonuç olarak Birlik içerisinde bulunmalarının AB açısından olumlu karşılanmadığı dile getirilmektedir. Özellikle Almanya'da vatandaşlığa alınmada ölçüt veya önlem olarak "*Vicdan Testi*" gibi insan temel hak ve özgürlükleri ile örtüşmeyen bir uygulamanın bulunması ise bu olumsuzluklara örnek gösterilebilir. Türkler yaklaşık elli yıldır Avrupa'da yerleşik olarak bulunmaktadırlar. Vatandaşlığa geçenler doğal olarak Avrupa Birliği vatandaşı olma statüsünü kazanmışlardır. Vatandaşlığa geçmeyenler veya geçemeyenler ise Birlik vatandaşı olmanın getirdiği haklardan kısmen ve dolaylı olarak yararlanabilmektedirler. Ancak her iki durumda da Avrupa'da yaşayan Türklerin Avrupa Birliği'nin havasını rahatça teneffüs edebilme şansına sahip olabildiklerini söylemek mümkündür. Dolayısıyla Avrupa Birliği ülkelerinden birinde yaşıyor olmanın getirilerini daha rahat ve objektif bir şekilde değerlendirebilme şansına sahiptirler.

Tüm bu değerlendirmeler ve elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıda yer alan araştırmanın hipotezlerin doğrulandığı görülmektedir: Deneklerin büyük bir oranı uzun yıllardır Avrupa'da yaşamaktadırlar. Avrupa Birliği, Türkiye'yi birliğe almaya sıcak bakmamaktadır. AB ülkeleri Türkiye'nin birliğe girmesini kasıtlı olarak zorlaştırmaktadırlar. AB'nin Türkiye'nin birliğe girmesini zorlaştırmasının en önemli nedenleri; din ve kültürel unsurlardır. Doğrulan bu hipotezlerin aksine araştırmanın varsayımlar bölümünde öngörülen diğer hipotezlerden ise şu çıkarımlar elde edilmiştir; Denekler Türkiye'yi bir Avrupa ülkesi olarak görmemektedirler ve Türkiye'nin AB'ye girmesinin gerekli olmadığını düşünmektedirler. Ancak Türkiye'nin AB'ne girmeye hazır olduğu ve birliğe girmeyi hak ettiği düşüncesi baskın bir kanaat olarak ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonucunda Avrupa'da yaşayan Türklerin deneyimleri dikkate alındığına özetle; teolojik ve kültürel nedenlerle AB'nin Türkiye'nin üyeliğine hak etmesine rağmen sıcak bakmadığı ve süreci kasıtlı olarak zorlaştırdığı sonucuna ulaşılmaktadır. Bu kanaatin oluşması, Türkiye'nin bir Avrupa ülkesi olarak görülmemesi, AB'nin Türkiye için gerekli olmadığı ve AB'nin istenmemesi gibi radikal sonuçları doğurabilmektedir. Ancak AB dönem başkanı Slovenya Cumhurbaşkanı Danilo'nun ifadesiyle; "*Avrupa Birliği küresel oyuncu olmak istiyorsa Türkiye'ye ihtiyacı vardır*"⁵⁴. Bu bağlamdan hareketle karşılıklı menfaatler gereği, AB'nin Türkiye'nin üyeliği ile ilgili nesnel olmayan tutumunu yeniden gözden geçirmesinin zorunlu olduğu söylenebilir.

⁵⁴ **Zaman**, "Avrupa Birliği küresel oyuncu olmak istiyorsa Türkiye'ye ihtiyacı var", 24 Nisan 2008, s. 17.